

10. Bjorkman I., Barner-Rasmussen W., Li L. Managing knowledge transfer in MNCs: the impact of headquarters control mechanisms // *Journal of International Business Studies*. – 2004. – Vol. 35. – P. 443.
11. Yamin M., Otto J. Patterns of knowledge flows and MNC innovative performance // *Journal of International Management*. – 2004. – Vol. 10. – P. 239–258.
12. Zahra S.A., George G. Absorptive capacity: a review, reconceptualization, and extension // *Academy of Management Review*. – 2002. – Vol. 27. - № 2. – P. 185–203.

Ключові слова: транснаціональні корпорації, еkleктична теорія, теорія, що базується на знаннях, створення та передача знань, науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи.

Ключевые слова: транснациональные корпорации, эkleктическая теория, теория, что основывается на знаниях, создание и передача знаний, научно-исследовательские и опытно-конструкторские работы.

Key words: transnational corporations, eclectic theory, knowledge-based theory, creation and transfer of knowledge, Research & Development.

УДК 346.5

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ПОРЯДКУ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ ЗА УКРАЇНСЬКИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

Петренко С.А., к.юр.н., керівник центру експертних досліджень НДІ інтелектуальної власності
Дорожко Г.К., к.т.н., доцент, завідувач кафедри інтелектуальної власності та права, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»
Лузан А.В., викладач, Маріупольський коледж ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»

Петренко С.А., Дорожко Г.К., Лузан А.В. Переваги та недоліки порядку трансферу технологій за українським законодавством.

Розглянуто та обґрунтовано особливості українського законодавства, що регламентує трансфер технологій, сутність якого полягає в передачі ноу-хау, нових технологій, технологічного обладнання та науково-технічних знань від власника до замовника. Зазначена актуальність поставленої проблеми, яка полягає у відповідному формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері трансферу технологій, а саме розробки та впровадження таких юридичних та практичних важелів трансферу технологій, що забезпечить раціональний порядок набуття, охорони і захисту об'єктів права інтелектуальної власності, передачі майнових прав на технології та/або їх складові. Метою статті виступає аналіз нормативно-правових та практичних рис участі державних органів влади та органів місцевого самоврядування в процесі укладення договорів про трансфер технології для забезпечення розвитку національного промислового і науково-технічного потенціалу, його ефективного використання для виконання завдань соціально-економічного розвитку держави та забезпечення технологічності виробництва вітчизняної продукції з урахуванням світового досвіду, можливих соціально-економічних, технологічних і екологічних наслідків від застосування технологій та їх складових, сприяння розвитку виробництва, в якому використовуються новітні вітчизняні технології та їх складові. Проаналізовано чинні нормативно-правові акти у сфері технологічного розвитку та визначено характер проблем в даній сфері. Розроблено рекомендації з вдосконалення сучасної законодавчої бази в області трансферу технологій та розробки державної політики в сфері комерціалізації результатів інтелектуальної діяльності, з метою активізації розвитку інфраструктури українського ринку технологій шляхом формування основних ринкових механізмів і залучення підприємств до роботи з існуючою інтелектуальною власністю.

Петренко С.А., Дорожко Г.К., Лузан А.В. Преимущества и недостатки порядка трансфера технологий согласно украинского законодательства.

Рассмотрено и обосновано особенности украинского законодательства, что регламентирует трансфер технологий, значение которого заключается в передаче ноу-хау, новых технологий, технического оборудования и научно-технических знаний от собственника заказчику. Определена актуальность поставленной проблемы, которая заключается в соответственном формировании и обеспечении реализации государственной политики в области трансфера технологий, а именно разработки и внедрения таких юридических и практических рычагов трансфера технологий, которые обеспечат рациональный порядок приобретения, охраны и защиты объектов права интеллектуальной собственности, передачи имущественных прав на технологии и/или их составляющие.

Целью статьи выступает анализ нормативно-правовых и практических особенностей участия государственных органов власти и органов местного самоуправления в процессе заключения договоров про

трансфер технологій для забезпечення розвитку національного промислового і науково-технічного потенціала, його ефективне використання для виконання задач соціально-економічного розвитку держави і забезпечення технологічності виробництва вітчизняної продукції з урахуванням світового досвіду, можливих соціально-економічних, технологічних і екологічних наслідків від застосування технологій і їх складових, вплив розвитку виробництва, в якому використовуються нові вітчизняні технології і їх складові. Проаналізовано діючі нормативно-правові акти в області технологічного розвитку і визначено характер проблем в цій області. Розроблено рекомендації по удосконаленню сучасної законодавчої бази в області трансферу технологій і розробки державної політики в області комерціалізації результатів інтелектуальної діяльності, з метою активізації розвитку інфраструктури українського ринку технологій шляхом формування основних ринкових механізмів і залучення підприємств до роботи з існуючою інтелектуальною власністю.

Petrenko S., Dorozhko G., Luzan A. Advantages and disadvantages of the order of transfer of technologies under the Ukrainian legislation.

Considered and justified especially Ukrainian legislation, which regulates the transfer of technology, the importance of which is the transfer of know-how, new technologies, technical equipment and scientific and technical knowledge from the owner to the customer. Determine the relevance of the problem, which lies in the respective forming and realization of state policy in the field of technology transfer, namely the development and implementation of legal and practical instruments of technology transfer, which will provide a rational procedure for the acquisition, protection and enforcement of intellectual property rights, property rights for technologies and / or their components. The purpose of article serves the analysis of the legal and practical features the participation of state authorities and local self-government in the process of signing contracts about transfer of technology for the development of national industrial and technological potential, its effective use to perform tasks of socio-economic development of the state and ensure manufacturability production of domestic products, taking into account international experience and the potential socio-economic, technological and environmental impacts from the use of technology and their components, promoting the development of production, which uses the new domestic technologies and their components. Analyzed the existing regulations in the field of technological development and the nature of the problems identified in this area. Developed recommendations for improving the current legislative framework in the field of technology transfer and the development of public policy in the area of commercialization of the results of intellectual activity, in order to activate the development of the technology infrastructure of the Ukrainian market by forming a basic market mechanisms and attracting businesses to work with the existing intellectual property.

Постановка проблеми. Економічний потенціал країни залежить від того, яка увага приділяється розвитку науки, культури та техніки, тобто від того наскільки розвинений інтелектуальний потенціал суспільства.

Щодня у світі з'являються нові результати науково-технічної діяльності, систематизуються наукові знання, технічні, організаційні та інші рішення щодо вдосконалення процесу виробництва чи реалізації і зберігання продукції, надання послуг. Дані результати, оформлені належним чином в певну матеріальну форму є новими інноваційними технологіями, а отже стають об'єктами цивільного права і можуть приймати участь в цивільному обороті.

Передача прав на використання створених технологій, в українському законодавстві, визначається як трансфер технологій. Крім того в нормах права закріплений порядок в якому мають укладатися договори про трансфери технологій, які відносяться до групи цивільно-правових договорів.

Актуальність обраної теми обумовлена тим, що в переважній більшості випадків, відповідно до ст.429 Цивільного кодексу України, права інтелектуальної власності на об'єкти технологій набуває не фізична особа, а юридична. Як правило – це юридичні особи публічного права, фінансування яких, здійснюється за рахунок бюджетних коштів.

З впевненістю можна стверджувати, що об'єкти інтелектуальної власності стають чи не головним рушійним чинником конкурентоспроможності підприємств і навіть держав, що свідчить про їх економічну могутність. Проте не завжди розробники технологій використовують їх у власній діяльності, і в цьому випадку постає питання про трансфер технологій іншим суб'єктам шляхом укладання цивільних договорів. Дана група договорів безумовно не може бути безоплатною, а оскільки створення технологій здійснювалося за рахунок бюджетних коштів держава має контролювати їх раціональне використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні положення правової регламентації питання трансферу технологій містяться у Цивільному кодексі України [6], проте порядок трансферу та повноваження органів влади закріплені у Законі України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [1], а також деталізовані у Законах України «Про місцеве самоврядування в Україні»[7] і підзаконних нормативно-правових актах.

Дослідженням даного питання займалися як вітчизняні так і зарубіжні вчені, зокрема Орлюк О.П., Череп А.В., Андросов О.Ф., Андросук Г.А., Капица Ю.М.

Мета статті - висвітлити позитивні та негативні риси участі державних органів та органів місцевого самоврядування в процесі укладення договорів про трансфер технології, та надати рекомендації по удосконаленню сучасного законодавства в цій сфері.

Викладення основного матеріалу. Прийнятий у 2006 році Закон України №143-V «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» (далі – Закон) був спрямований на розвиток національного промислового та науково-технічного потенціалу, його ефективного використання для економічного та соціального розвитку України. Крім того, відповідно до ст. 12 цього Закону, основною метою державного регулювання діяльності у сфері трансферу технологій є забезпечення розвитку національного промислового і науково-технічного потенціалу, його ефективного використання для виконання завдань соціально-економічного розвитку держави та забезпечення технологічності виробництва вітчизняної продукції з урахуванням світового досвіду, можливих соціально-економічних, технологічних і екологічних наслідків від застосування технологій та їх складових, сприяння розвитку виробництва, в якому використовуються новітні вітчизняні технології та їх складові. [1]

Відповідно до ст. 3 Закону [1], в процесі створення та трансферу інноваційних технологій приймають участь ряд органів та юридичних осіб, зокрема:

- уповноважений орган з питань формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері трансферу технологій, а також уповноважений орган з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій (далі – Уповноважені органи), на яких покладено обов'язок здійснювати центральне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій в країні;

- центральні та місцеві органи виконавчої влади і органи місцевого самоврядування, які згідно ст. 8 у межах передбачених коштів відповідного бюджету фінансують дослідження та розробки з розв'язання проблем технологічного переоснащення підприємств регіону, задля чого вони взаємодіють з вищими навчальними закладами, що провадять згідно з їх положеннями наукову та науково-технічну діяльність.

Для цього вони наділені рядом повноважень в даній сфері, зокрема, здійснювати контроль за передачею майнових прав на технології та їх складові, створені за бюджетні кошти. Цей контроль реалізується шляхом погодження договорів про трансфер технологій. Існуюча вимога, щодо погодження договорів про трансфер технологій з органами влади, що вкладають кошти в таку діяльність, уповільнює процес передачі прав на використання самих технологій, що може безпосередньо призвести до їх знецінення, адже покупці розраховують на швидке впровадження інновації, з метою підвищення конкурентоспроможності на державному та світовому ринку товарів та послуг.

Даним органам доцільно контролювати процес укладення договорів шляхом надання згоди в тому випадку, коли покупцем виступає нерезидент України, а отримання дозволу на трансфер технологій в межах України робить неефективним використання самих технологій та уповільнює розвиток національного промислового і науково-технічного потенціалу, що суперечить ст. 12 Закону.

Безумовно, оскільки фінансування процесу створення технологій здійснюється за бюджетні кошти, держава може і повинна контролювати їх цільове використання. Проте форма такого контролю, не повинна заважати безпосередній діяльності в напрямку трансферу технологій – вона має бути такою, щоб стимулювати, а не гальмувати розвиток науково-технічного прогресу в державі.

В Законі хоча і була оптимізована роль держави в напрямку регулювання, а не управління творчим процесом, але деякі питання залишалися не вирішеними. Так, залишаються проблемними діяльність у сфері замовлення та трансферу технологій органів місцевої влади, питання оподаткування операцій, пов'язаних з цим процесом, питання укладення договорів, особливості трансферу технологій розроблених у ВНЗ за рахунок державних коштів та ін.

Нова редакція Закону від 02.10.2012р. № 5407 – VI в значній мірі відповідає потребам сьогодення, але деякі питання також не вирішує [3]. Так, державне регулювання має імперативний характер у випадку, коли під час створення трансферу технологій використовуються бюджетні ресурси. Аналіз проведений у роботі [4] підтверджує, що сьогодні найбільша кількість об'єктів промислової власності створюються у вищих навчальних закладах України. Університетська наука залишається не тільки головним центром розробки фундаментальних досліджень, а і місцем де в більшій мірі виконуються прикладні наукові розробки по створенню технологій.

Так, аналіз, проведений за останні 5 років в ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет» показав, що більше 50 технічних рішень достатньо розроблені та можуть використовуватися як предмет трансферу технологій. Аналіз зарубіжної практики правового регулювання відносин у сфері трансферу технологій свідчить про ефективні приклади цієї діяльності. Так у США Закон Бая-Доула прийнятий у 1980 році регулює відносини щодо прав власності на інтелектуальну власність створену за рахунок урядового фінансування в неурядових організаціях. Уряд за цим законом надає університетам, лабораторіям та дослідним центрам право власності на винаходи (технології) створені за рахунок федерального бюджету, що сприяє виходу на ринок науково-технічних розробок. Це заохочує співробітництво між науковими закладами та бізнесом, стимулює передачу та застосування технологій у виробництво, прискорює вихід на ринок інноваційної продукції.

В Законі України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій (за редакцією 2012р.) у статті 11 ч.2 та 3 передбачається, що технології створені за бюджетні кошти передаються установам, органам державної влади.

Виконавець (університет) направляє повідомлення про створену під час виконання науково – дослідної роботи технологію. Установа має укласти з виконавцем договір де повинна врегулювати питання про розмір та умови виплати йому винагороди відповідно до економічної цінності технології. Таким чином розробник (

університет) фактично усувається від безпосередньої співпраці з підприємством стосовно впровадження нової технології. Окрім того враховуючи ситуацію з розподілом повноважень між органами державної влади ми згодні з автором статті [2], що можуть виникнути питання щодо конкуренції у виконанні зазначених функцій між Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України та Державним агентством з інвестицій та інновацій.

Закон серед суб'єктів трансферу технологій визначає органи місцевого самоврядування та місцеві органи виконавчої влади. Однак, можливості їх у процесі фінансування новітніх технологій для розвитку регіону та соціальної сфери дуже обмежені. Однак, в Україні вже є досить позитивні приклади роботи регіональної влади та творчих організацій.

Так, згідно публікації [5, С. 12-13] Державного фонду сприяння місцевому самоврядуванню в Україні за результатами конкурсу проведеного у 2011 році в регіонах країни було визнано переможцями 129 проектів та інноваційних програм по розвитку житлово-комунальної, соціальної сфери, охорони довкілля, ресурсо- та енергозбереження, охорони здоров'я та збереження історично-культурної спадщини.

Аналіз проектів свідчить про бажання та спроможність органів місцевого самоврядування працювати з творчими колективами щодо розробки та впровадження нових технологій з метою інноваційного соціально-економічного розвитку.

На жаль, на сьогодні Закон залишає для місцевого самоврядування можливість фінансувати дослідження та розробки з розв'язанням проблем технологічного переоснащення підприємств регіону та його розвитку стаття 9 п. 5 (у межах передбачених коштів відповідно бюджету). Враховуючи їх низьку фінансову спроможність, така можливість для органів місцевої влади залишається на сьогодні декларативно.

Висновки. Виходячи з вищевикладеного, можна запропонувати таку форму контролю, яка буде забезпечувати належне використання бюджетних ресурсів і при цьому не зменшуватиме технічний потенціал держави. При реєстрації інноваційних технологій необхідно проводити оцінку їх вартості. А мінімальна ціна договору трансферу технологій не повинна бути меншою від проведеної оцінки. Таким чином розробники технологій зможуть приймати участь у подальшій долі своїх розробок, звітуючи уповноваженим органам про укладені договори, а ті, в свою чергу, у порядку передбаченому законодавством, при реєстрацію даних договорів та веденні Державного реєстру договорів про трансфер технологій будуть перевіряти дотримання істотних умов договору, до яких належатиме його ціна. А у разі виявлення порушень щодо ціни договору, до продавця можливо буде застосовувати фінансові та адміністративні санкції, передбачені законодавством.

На нашу думку вирішення поставленої проблеми шляхом надання університетам повноважень для використання майнових прав на розроблені технології та розробка ефективного механізму залучення до цієї діяльності органів місцевого самоврядування дасть можливість підняти ефективність інноваційної діяльності підприємств і регіонів, підвищити рівень їх економічного та соціального розвитку.

Перспектива подальшого розвитку у даному напрямі. Розробка та регламентація чіткого та раціонального порядку переходу прав на інноваційні технології від їх творців до підприємств, які мають можливість та бажання їх використовувати у процесі виробництва надасть змогу оперативно реагувати на стрімкі зміни у плані конкурентоспроможності, що зумовлені потребами сьогодення. Держава має звернути увагу на дану проблему та за допомогою законотворчості вирішити суперечливі та неврегульовані питання з метою створення належних умов для забезпечення технологічності виробництва вітчизняної продукції.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» № 5407 – VI від 02.10.2012р. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, № 45, ст.434)
2. О.Орлюк. Деякі аспекти застосування Закону України « Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» (Теорія і практика інтелектуальної власності. 2006 р. - №5 – С.3 – 10)
3. Обговорення проекту Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» (Інтелектуальний капітал, 2004р. - №4 – С. 43- 46)
4. Ю.Осіпова. Вищі навчальні заклади України як суб'єкта права інтелектуальної власності (Теорія і практика інтелектуальної власності, 2012р. - №4 – С. 17- 24)
5. Кращі практики муніципального розвитку в Україні (Укладачі Міліков С.В. та ін.: ТОВ «Ніка – Принт». 2012 – С. 397) стор 12-13
6. Цивільний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, NN 40-44, ст.356)
7. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, N 24, ст.170)

Ключові слова: трансфер технологій, договір, уповноважений орган, органи місцевого самоврядування, інтелектуальна власність, автор, правовідносини.

Ключевые слова: трансфер технологий, договор, уполномоченный орган, органы местного самоуправления, интеллектуальная собственность, автор, правоотношения.

Key words: technology transfer, the contract, the authorized body, bodies of local self government, intellectual property, author, relationship.